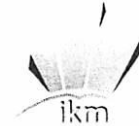

ISSN 1857 - 92

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific papers

Vol. 12.1

IJK, V.12.1, pp 1- 420, Skopje, 2016

<http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>
Global Impact and Quality Factor 1.023, (2015)

KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
Eight International Scientific Conference (8-10.4.2016, Bulgaria)

KNOWLEDGE

***INTERNATIONAL JOURNAL
SCIENTIFIC PAPERS
VOL 12.1***

***8-10 APRIL, 2016
BANSKO, REPUBLIC OF BULGARIA***

KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
Eight International Scientific Conference (8-10.4.2016, Bulgaria)

Damjan Balkoski.....	321
ARCHITECTURE OF SPACES FOR EDUCATION	327
Mirce Kokalevski Ph.D.....	327
BASICS OF SOLID - LIQUID EXTRACTION	333
Blagica Cekova, PhD.....	333
Viktorija Bezhovska.....	333
Filip Jovanovski.....	333
ENVIRONMENTAL AWARENESS AS A PREREQUISITE OF PRESERVING THE ENVIRONMENT	339
Aleksandar Vukanović, MSc.....	339
PAPER PACKAGING FOR PACKAGING OF FOOD PRODUCTS.....	345
Filip Jovanovski.....	345
Blagica Cekova, PhD.....	345
Viktorija Bezhovska.....	345
EVOLUTIONARY APPROACH TO TERMS IN ANATOMY: A CONTRASTIVE BULGARIAN- ENGLISH STUDY	351
Ivaylo Dagnev.....	351
Maria Saykova.....	351
Maya Yaneva.....	351
THE BENEFITS OF NEW TECHNOLOGY AND THEIR IMPACT IN LANGUAGE TEACHING	355
Isa Spahiu.....	355
Edita K.Spahiu.....	355
THE TRANSCRIPTION OF FRENCH PROPER NOUNS INTO MACEDONIAN – THE PROBLEM WITH THE SEMIVOWELS AND THE CONSONANTS	361
Joana Hadi-Lega Hristoska Ph.D.....	361
THE USE OF TECHNOLOGY AND SCIENCE IN FICTION.....	367
Yildiray Cevik, PhD.....	367
THE SPEECH ACT OF REQUEST AND ITS EXPRESSIONS IN GERMAN INTERLANGUAGE OF MACEDONIAN LEARNERS.....	371
Biljana Ivanovska.....	371
Marija Kusevska.....	371
Nina Daskalovska.....	371
SOCIOLINGUISTIC ANALYSIS AS A KEY TO UNDERSTANDING THE INTER- AND TRANSCULTURAL ELEMENTS IN THE MEDICAL COMMUNICATION	377
Aneta Tosheva.....	377
Irina Mitarcheva.....	377
PROSE WORK OF NUSRET DISO ULKU.....	383
• Mahmut Celik, Ph.D.....	383
ANIMALISM IN MACEDONIAN LITERATURE FOR CHILDREN.....	387
Jovanka Denkova Ph.D.....	387
INTERPRETATION OF THE POWER AND THE POSSIBILITIES OF THE ART OF EXISTENCE IN THE WORK OF MICHEL FOUCAULT	393
Radomir Popovski.....	393

ПРОЗНОТО ТВОРЕШТВО НА НУСРЕТ ДИШО УЛКУ

Проф. д-р. Махмут Челик

Апстракт

Турската литература во Република Македонија во својот развој до денес бележи три свои основни периоди:

1. Турска литература во Македонија во текот на Османлиското владеење (од крајот на 14 век до октомври 1912 година);
2. Турска литература во Македонија од 1912 до декември 1944 година; и
3. Турска литература во Република Македонија од декември 1944 година до денес.

Нусрет Дишо е писател кој спаѓа во третиот ериод на турската литература во Република Македонија. Тој е автор на повеќе книги поезија за деца и возрасни. Роден 1937 година во Призрен, Косово. Завршил средно образование во родниот град. Работел како новинар во весникот „Бирлик“ и списанијата за деца на турски јазик „Севинч“ и „Томурџук“. Во доменот на раскази за деца на турски јазик познат е со збирката раскази „Црниот Исмет“, објавена и во Република Турција. Една од мошне карактеристичните естетски мошне успешно решени проблеми во расказите за деца на Нусрет Дишо е односот на децата кон животните.

Клучни зборови: Нусрет Дишо, детска литература, расказ, Црниот Исмет, животни.

Турската литература во Република Македонија во својот развој до денес бележи три свои основни периоди:

1. Турска литература во Македонија во текот на Османлиското владеење (од крајот на 14 век до октомври 1912 година);
2. Турска литература во Македонија од 1912 до декември 1944 година; и
3. Турска литература во Република Македонија од декември 1944 година до денес.

Што се однесува до нашата тема, не постојат истражувања околу тоа дали постоеле и кои биле првите турски раскажувачи за деца во периодот на Османлиското владеење. Притоа, слични истражувања сè уште не постојат ни за евентуалното творештво на раскази за деца ни во периодот на Балканските војни (1912-1913) до декември 1944 година, иако се претпоставува дека, постоеле извесни обиди за пишување раскази за деца на турски јазик во истите периоди.

Нусрет Дишо Улку е роден 1937 година во Призрен, Косово. Завршил средно образование во родниот град. Работел како новинар во весникот „Бирлик“ и списанијата за деца на турски јазик „Севинч“ и „Томурџук“.

Автор е на повеќе книги поезија за деца и возрасни. Негови дела се преведени на македонски и српски јазик.

Во доменот на раскази за деца на турски јазик познат е со збирката раскази „Црниот Исмет“, објавена и во Република Турција.

Нусрет Дишо Улку е, пред сè, поет за деца и возрасни.

За него како поет се имаат искажано повеќе критичари и книжевни истражувачи. Меѓутоа, малку е пишувано за неговите раскази за деца.

Абдулкадир Хајбер во својот антологиски избор „Литературата на Турците во Македонија и Косово“ за Нусрет Дишо Улку како раскажувач за деца го напиша следното: „Тој своите раскази за деца ги собра и објави во книгата Црниот Исмет (1976). Во нив зборува за доживувања од светот на детето. Бидејќи превосходно поет, Нусрет Дишо ретко пишува раскази за деца“.¹

Една од мошне карактеристичните естетски мошне успешно решени проблеми во расказите за деца на Нусрет Дишо е односот на децата кон животните. Нусрет Дишо Улку, за разлика од сите други писатели од Турската заедница во Република Македонија, во своите раскази негува посебна љубов кон животните. Во овој поглед неговите раскази повеќе се наменети за децата по нивната десетгодишна возраст. Во време кога кај возрасните сè повеќе надвладува задоволството од материјален вид, расказите на Дишо, според нашето мислење, имаат посебно значење, бидејќи во повеќето од нив се обработуваат теми врзани за животните. Присутни се речиси сите домашни животни (кучиња, мачки, јагниња и други). Животните се претставени како неразделен дел од детството, бидејќи оставаат длабоки траги во детскиот живот, па дури и во понатамошниот живот на детето. Така, во неговата книга раскази за деца „Црниот Исмет“ среќаваме посебни раскази во кои главни јунаци се животните (Жолчко, Приказна за јарето и јагнето, Три мачки, Овенот на Хамди). Во нив авторот, на неизнасилен јазик и со за него карактеристичната духовитост, слика мошне уверливи настани во кои

¹ Abdulkadir Hayber, Makedonya ve Kosova Türklerinin edebiyatı, İstanbul, 2001, стр. 192.

животните имаат големо место во среќните или тажните моменти на главниот јунак. Животните кај Дишо се радуваат и страдаат заедно со главниот јунак во расказот, а во погоре споменатите раскази тие и самите се главни јунаци. Животните чувствуваат глад и осаменост исто како децата. Животните кај Дишо го прават детскиот живот побогат и повесел. Токму животните во неговите раскази на детето му помагаат да не се чувствува само додека неговите родители се зафатени со свои животни проблеми.

Сепак, најважната долика на животните кај Нусрет Дишо е фактот дека тие однапред не се делат на позитивни или негативни, туку нивното присуство во животот на децата е спонтано, онакво какво што е расположението и на детето, односно како што течат настаните во расказот. Авторот ретко кога за животните има лош збор, па дури и тогаш кога зборува за горделивиот овен, неговата горделивост и надменост ја наоѓа во карактерот на човекот, односно кај Хамди, кој соработува со окупаторот, а не во неговиот овен.

Во расказите за деца на Дишо животните имаат право на живот, бидејќи се Аллах`ови созданија, а таквиот однос на авторот има позитивно влијание и во хуманизирањето на луѓето воопшто, толку неопходно денес и кај нас, а и во светот.

НАКУСО ЌЕ СЕ ОСВРНЕМЕ НА СЕКОЈ РАСКАЗ ВО КНИГАТА „ЦРНИОТ ИСМЕТ“

Книгата има 107 страни текст со раскази и неколку додатни страни во кои се рекламираат други изданија за деца на истата издавачка куќа во Истанбул, додека на последната корица е поместена куса био-библиографска белешка за авторот, во која се истакнува дека „Нусрет

Дишо Улку со исклучителна сензибилност пренесува настани од своето детство“.

Книгата содржи вкупно 13 раскази. Насловот е земен од истоимениот расказ, со кој книгата и почнува.

Расказите обработуваат различни теми од детството и не претставуваат тематска целина.

Сите раскази се наменети за ученици од горните одделенија на осумгодишните училишта со турски наставен јазик.

Насловниот расказ „Црниот Исмет“ е посветен на истоимениот јунак, кој бил еден од најдобрите нуркачи во своето место. Но не се истакнувал само во пливање. Бил и меѓу најдобрите тркачи, а и гурмани. Расказот завршува со качување на дрво црница. Наеднаш се крши гранката и Исмет паѓа долу. За среќа паѓа во еден јаз полн со вода, така што поминува само со модрици и каливо лице, по што и го нарекуваат Кара, односно Црниот.

Расказот е естетски мошне издржан, а и поучен, кој упатува на штетноста по секоја цена и секаде да се биде најдобар.

„Мојот дедо“ е расказ со автобиографски елементи. Дедото на авторот е продавач на симити. Авторот како дете премногу се врзува за својот дедо, кој живее сам во својата стара куќа. Поврзаноста помеѓу дедото и внукот оди дотаму што ги налутува и родителите. Доаѓа и тој тажен ден кога внукот дознава за смртта на својот дедо. Старецот го нашле обесен. Но внукот не го пуштаат за последен пат да го види својот сакан дедо, што остава болна трага во неговиот живот.

„Жолчко“ е расказ за истоименото куче, омилено кај сите деца од улицата. Тоа е неразделно од играта на децата. Но со неговото стареење

истото станува тромо и со изретчени влакна. Водачот на децата од улицата Кеско за сè го обвинува Жолчко. Така се случува Кеско при затворање на поткивачкиот дуќан на неговиот татко да ја остави тавата земена од фурна во која се ведне Жолчко. Кеско го клоца толку силно што неговото квичење одекнува низ целата улица. Жолчко извесно време не се појавува. Потоа, кога се појавува Кеско му наредува на Келчо да му врзи тенекија за опашот. Жолчко тешко се движи и квичи уште потажно, зашто не може да ги храни своите мали кученца во една колиба. Жолчко исчезнува. Децата попусто чекаат да им се врати на своите мали, кои, умираат од глад, што кај сите деца предизвикува длабока болка.

И овој расказ е топол и поучен, кој децата ги учи оти е гревота да се биде безмилосен спрема животните.

„Приказна за јарето и јагнето“ е расказ за детето на кое, од жал по таткото војник, мајка му мора да му ги исполнува сите желби, купувајќи му разни животни. Најпосле му купува јагне кое исчезнува. Мајката, место ново јагне, му купува јаре, кое наскоро умира. Така, за среќа, детето заборава на загубеното јагне и јаре откако неговиот татко се враќа по отслужување на својот воен рок.

И овој расказ ги учи децата да ги сакаат животните.

„Возачот Халил“ е потресен расказ за истоимениот шофер, кој токму кога се здобива со среќно семејство, прегазува дете. Иако без вина, Халил, по излегување од затвор, стапува во уште потежок затвор на грижа на совеста. Не излегува никаде. По извесно време низ градот се пренесува веста оти починал.

„Три мачки“ е расказ за едно дете и неговата љубов спрема мачките. Сите три мачки имаат трагичен крај. Децата од маалото тешко го доживуваат крајот на секоја од мачките.

И овој расказ, како и повеќето претходни, обработува случка од животот на децата и нивниот однос кон животните, што е една од честите теми во расказите за деца на Нусрет Дишо Улку.

„Мојата тетка“ е расказ за Фетхија, тетката на авторот, која сите ја викаат Фета. За неа авторот вели оти таа верувала дека најмалку три пати треба да се зголеми она што се дава некому. Најпосле, во сеќавањата за истата, авторот во својот незаборав ќе ја понесе тажната слика кога саканата тетка ја изнесуваат в ќебе, оставајќи ја в двор, каде хоцата ја бања и по читање на пладневната молитва мртвото тело го носат на гробишта.

Ова е расказ во кој се согледува умешноста на авторот во градење на карактеристични детали од животот на тетката.

„Мојот постар брат“ е трагикомична сказна во која авторот – дете тагува затоа што нема постар брат. Детето има помала сестричка, но им завидува на оние деца кои имаат постари браќа. При описот на состојбите околу истото прашање, авторот им дава предност на децата со постари браќа, кои ги штитат своите мали братчиња, а тоа нема слична заштита. Криво му паѓа кога момчиња му здодеваат поради сестра му. Ја прашува мајка си зошто нема постар брат, при што открива дека, всушност, би имал постар брат ако тој не починал пред неговото раѓање.

Топло раскажана приказна, исполнета со духовити детали.

„Слобода“ е расказот кој остава најдлабок впечаток. Според нашето скромно мислење, ова е еден од најтопло и најмајсторски напишаните раскази за деца на турски јазик на некогашните југословенски простори

воопшто. Во него војната и доаѓањето на слободата се опишани без вообичаената патетика и изнасилена идеолошко-лажна патриотска наметливост.

„Новите автобуси“ е потресен расказ кој зборува за доаѓањето на првите автобуси во провинцискиот град. Децата се највозбудливи и најљубопитни. Меѓутоа, нивната игра и радост околу новопристигнатите два италијански автобуси е со трагичен крај. Нивното другарче Таљат паѓа мртво под тркалата на едниот од двата автобуса. Авторот овој трагичен крај го опишува мошне потресно: „Она што се наоѓаше помеѓу тркалата на автобусот како да не беше дете, туку згазен предмет без душа. Шоферот на автобусот си ја удираше главата со раце, кубејќи си ја косата“.

„Хамдиевиот овен“ е расказ за истоимениот јунак и неговиот овен. До крајот на војната и Хамди, симпатизер на окупаторот, како и неговиот овен низ градот сеат страв и трепет. Но со доаѓањето на слободата и исчезнувањето на Хамди, настапуваат тешки денови и за гордиот овен, кој останува без заштита. Еве како авторот ја завршува оваа помалку исконструирана приказна: „Децата почнаа да си играат со роговите на оној овен кому порано никој не смееше да му се приближи. Исчезна блескавата боја на неговата волна... Таа се распаѓаше, останувајќи во рацете на оној кој ќе ја допреше“.

„Демо“ е помалку романтичен расказ за истоимениот херој и неговото излегување в партизани. За разлика од другите убедливо аргументирани раскази, овој делува поприлично наметливо дидактички ангажирано, што го изделува од општиот позитивен раскажувачки свет на авторот.

„Хафизот Фетхи“ е последниот расказ во книгата. Се чини оти тој претставува еден од најдуховитите напишани раскази за деца во

литературата на писателите кои ја продолжија традицијата на првата повоена генерација турски писатели во Република Македонија.

Место заклучок за расказите за деца на Нусрет Дишо Улку накусо може да се каже оти се одликуваат со мошне јасен израз и јазик, а особено е присутен неизнасилениот хумор кој придонесува за доаѓање до општиот мошне позитивен впечаток за авторот во доменот на раскази за деца на турски јазик во Република Македонија.

ISSN 1857 – 92
Institute of Knowledge Management ©

Printed by Grafoprom Bitola
Frequency of Publishing – Four times per year

Global Impact and Quality Factor 1.023 (2015)
<http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>